

ՏԻԳՐԱՆ ՄԱՐԿՈՍՅԱՆ

ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի քաղաքացիական դատավարության ամբիոնի ասպիրանտ

ՆՈՐ ԵՐԵՎԱՆ ԵԿԱԾ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՈՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ՎԵՐԱՆԱՅՄԱՆ ԲՈՂՈՔ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔ ՈՒՆԵՑՈՂ ՍՈՒԲՅԵԿՏՆԵՐԸ ԶԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Նոր երևան եկած հանգամանքներով դատական ակտերի վերանայման վարույթի ծագման համար անհրաժեշտ են օբյեկտիվ, սուբյեկտիվ և ձևական մի շարք նախադրյալներ: Իրավաբանական գրականության մեջ, բողոքարկման իրավունքի իրականացման սուբյեկտիվ նախադրյալներ ասելով, ավանդաբար, հասկացվում է այն սուբյեկտների շրջանակը, ովքեր ունեն բողոք ներկայացնելու իրավունք:

Նոր երևան եկած հանգամանքներով բողոք բերելու իրավունք ունեցող սուբյեկտների սահմանմանը օրենսդիրը նվիրել է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի¹ (այսուհետ՝ ՔԴՕ) 204.31-րդ հոդվածը, որի 1-ին կետի համաձայն՝ նոր երևան եկած հանգամանքներով բողոք բերելու իրավունք ունեն գործին մասնակցող անձինք և նրանց իրավահաջորդները:

Գործին մասնակցող անձինք քաղաքացիական դատավարական իրավահարաբերությունների հիմնական մասնակիցներն են, որոնց շարքին են դասվում կողմերը, վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջ ներկայացնող և չներկայացնող երրորդ անձինք, ինչպես նաև հատուկ հայցային և հատուկ վարույթներով դիմողները: Նշված սուբյեկտներին մեկ խմբում ընդգրկելը պայմանավորված է նրանով, որ դրանք բոլորն էլ գործի ելքում ունեն իրավաբանական շահագրգռվածություն²: Իսկ այդ հանգամանքի ուժով դատավարական օրենսդրությունը արդարացիորեն գործին մասնակցող անձանց օժտել է վարույթի շարժման վրա ազդելու հնարավորությամբ, այդ թվում՝ դատական ակտերի բողոքարկման իրավունքով (ՔԴՕ 28-րդ հոդվ., 1-ին մաս, 7-րդ կետ):

Սակայն, պետք է նկատի ունենալ, որ ոչ միշտ է հնարավոր լինում գործին մասնակցող անձանց կողմից դատական ակտերի բողոքարկման

իրավունքը իրականացնել, քանի որ հաճախ օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ բնույթի հանգամանքների բերմամբ (քաղաքացու մահ, իրավաբանական անձի վերակազմակերպում, պահանջի զիջում, պարտքի փոխանցում և այլն) նրանք կարող են դուրս գալ նյութական իրավահարաբերություններից և դրանով իսկ կորցնել գործի ելքով իրավաբանական շահագրգռվածությունը: Նման դեպքերում առաջանում է դատավարական իրավահաջորդություն կատարելու անհրաժեշտություն, որը, ՔԴՕ 36-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն, թույլատրվում է դատավարության ցանկացած փուլում: Ընդ որում, դատավարական իրավահաջորդությունը կարող է կատարվել ոչ միայն վիճելի, այլև վճռով սահմանված իրավահարաբերությունից անձի դուրս գալու դեպքում³:

Ինչպես հետևում է շարադրվածից, դատավարական իրավահաջորդության հիմքը նյութական իրավահաջորդությունն է, որը կարող է լինել ինչպես ընդհանուր (ունիվերսալ), երբ իրավահաջորդին են անցնում իրավանախորդի բոլոր իրավունքները և պարտականությունները, այնպես էլ մասնակի (սինգուլյար), երբ իրավահաջորդին են փոխանցվում նյութական իրավահարաբերության առանձին սուբյեկտիվ իրավունքներ կամ պարտականություններ: Այդուհանդերձ, գոյություն ունեն իրավունքների և պարտականությունների առանձին տեսակներ, օրինակ՝ ալիմենտային պարտավորություններով իրավունքները և պարտականությունները, որոնք չեն կարող հանդիսանալ նյութական իրավահաջորդության օբյեկտ⁴:

Հետևաբար, նույնիսկ այն դեպքում, երբ քաղաքացու մահվան հետևանքով տեղի է ունեցել ընդհանուր իրավահաջորդություն, սակայն կոնկրետ գործով վիճելի հարաբերության դեպքում դա չի թույլատրվում, այսինքն՝ համապատասխան

www.lawinstitute.am

իրավունքները և պարտականությունները ենթակա չեն փոխանցման, ապա այդ դեպքերում դատավարական իրավահաջորդությունը պետք է բացառել, իսկ որպես դրա դատավարական հետևանք՝ քաղաքացիական գործի վարույթը կարճել (ՔԴՕ 109-րդ հոդվ., 4-րդ կետ):

Վերոգրյալ դատողությունների լույսի ներքո առանձնակի կարևորություն է ստանում այն հարցադրումը, թե ինչպիսի բովանդակությամբ է օրենսդիրը ՔԴՕ 204.31-րդ հոդվածում օգտագործել «նրանց իրավահաջորդները» արտահայտությունը:

Դատավարագիտության մեջ անվիճելի է այն մոտեցումը, ըստ որի՝ անկախ այն հանգամանքից, թե նյութական իրավունքում իրավահաջորդությունը ընդհանուր է, թե մասնակի, դատավարական իրավահաջորդությունը միշտ էլ ընդհանուր է, քանի որ դատարանի կողմից իրավանախորդին իրավահաջորդով փոխարինելու պահից նրան են անցնում իրավանախորդի դատավարական իրավունքների և պարտականությունների համալիրը, իսկ իրավանախորդը դուրս է գալիս դատավարությունից⁵: Այսինքն՝ իրավահաջորդը, մտնելով վարույթ, ձեռք է բերում այն նույն դատավարական կարգավիճակը, ինչ նրա կողմից փոխարինված իրավանախորդը:

Այս տեսանկյունից հարցը դիտարկելիս ակնհայտ է, որ քննարկվող դրույթում խոսքը վերաբերում է գործին մասնակցող անձանց իրավահաջորդներին ոչ թե դատավարական, այլ նյութաիրավական իմաստով: Հակառակ դեպքում գործին մասնակցող անձանցից առանձին դրանց մասին խոսելը կիմաստազրկվեր և չէր ունենա որևէ իրավական նշանակություն այն առումով, որ իրավահաջորդության թույլատրված անձն արդեն իսկ ունի գործին մասնակցող անձի դատավարական կարգավիճակ:

Նման պայմաններում ստացվում է, որ գործին մասնակցող անձի ցանկացած իրավահաջորդ իրավասու է ներկայացնել դատական ակտը նոր երևան եկած հանգամանքներով՝ վերանայման բողոք նույնիսկ այն դեպքում, երբ վիճելի կամ դատական ակտով հաստատված իրավահարաբերությունները թույլ չեն տալիս իրավահաջորդություն: Իսկ այդ հանգամանքը, փաստորեն, հակասության մեջ է գտնվում դատավարական իրավահաջորդության իմաստիտուտի էության հետ: Ուստի, վիճելի կամ դատական ակտով հաստատված իրավահարաբերություններում իրավահաջորդության թույ-

լատրելիության պայմանը պետք է պարտադիր կերպով ամրագրվի ՔԴՕ 204.31-րդ հոդվածում, իսկ դրա չպահպանումը հանգեցնի համապատասխան բողոքի վերադարձմանը:

Որոշակի տեսական և գործնական հետաքրքրություն է ներկայացնում դատախազի կողմից նոր երևան եկած հանգամանքներով դատական ակտերի վերանայման բողոք բերելու հնարավորության հարցի պարզումը, քանի որ այդ մասին ՔԴՕ-ն որևէ ուղղակի կարգավորում չի նախատեսել:

Գործող դատավարական օրենսդրությունը դատախազի մասնակցությունը քաղաքացիական դատավարությանը ամենից առաջ պայմանավորել է պետական շահերի պաշտպանության հայցի հարուցման հանգամանքով (ՀՀ Սահմանադրության⁶ 103-րդ հոդվ., 4-րդ մաս, 4-րդ կետ): Հարկ է նշել, որ քաղաքացիական դատավարության իրավունքի գիտության մեջ չկա միասնական մոտեցում պետական շահերի պաշտպանության հայց հարուցած դատախազի դատավարական կարգավիճակի վերաբերյալ:

Այսպես, որոշ հեղինակների կարծիքով՝ դատախազը քաղաքացիական դատավարությունում հանդես է գալիս պետության ներկայացուցչի կարգավիճակում, ով իրականացնում է օրինականության նկատմամբ հսկողություն⁷: Ըստ հեղինակների մյուս մասի՝ դատախազը քաղաքացիական դատավարությունում ունի կողմի կարգավիճակ և հանդիսանում է դատավարության կողմ, եթե հարուցել է հայց⁸: Իսկ դատավարագետների երրորդ խումբը (Վ.Ն. Արզունովը, Ա.Ա. Վլասովը և այլք) հայց հարուցած դատախազին հայցվոր է համարում միայն դատավարական իմաստով⁹:

Կարծում ենք, որ առավել հիմնավորված է թվում հենց վերջին տեսակետը, քանի որ պետական շահերի պաշտպանության հայց հարուցած դատախազը չի հանդիսանում վիճելի իրավահարաբերության սուբյեկտ, նրա դեմ չի կարող ներկայացվել հակընդդեմ հայց, նա չի կրում պետական տուրքի վճարման պարտավորություն, և նրա վրա չեն տարածվում կայացված վճռի օրինական ուժի նյութաիրավական հետևանքները:

Դրա հետ մեկտեղ օրենսդիրը պետական շահերի պաշտպանությամբ դատարանում հանդես եկած դատախազին վերապահել է այն բոլոր իրավունքները և պարտականությունները, որոնք դատավարական օրենքով սահմանված են հայցվորի

համար («Դատախազության մասին» ՀՀ օրենքի¹⁰ 27-րդ հոդվ., 5-րդ մաս): Հետևաբար, կարելի է եզրակացնել, որ հայցվոր դատախազը՝ որպես գործին մասնակցող անձ, ունի նաև նոր երևան եկած հանգամանքներով բողոք բերելու իրավունք:

Բացի պետական շահերի պաշտպանության հայցի հարուցումից, քաղաքացիական դատավարությանը դատախազի մասնակցությունը կարող է դրսևորվել նաև այլ ձևով: Մասնավորապես, ՀՀ Սահմանադրության 103-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 5-րդ կետը սահմանում է, որ օրենքով նախատեսված դեպքերում և կարգով դատախազությունը բողոքարկում է դատարանի վճիռները և որոշումները: Ընդ որում, ինչպես, արդարացիորեն, նշում է Ռ.Գ. Պետրոսյանը, դատախազությունն իրավունք ունի օգտվելու իր այս լիազորությունից նույնիսկ այն դեպքերում, երբ համապատասխան դատական ակտերը կայացվել են առանց նրա մասնակցության¹¹: Այլապես սահմանադրական նման դրույթը չէր ունենա նորմատիվային արժեք, քանի որ պետական շահերի պաշտպանության հայցի հարուցումից հետո դատախազը, դառնալով գործին մասնակցող անձ, այսպես, թե այնպես, ի թիվս այլ դատավարական իրավունքների, ունի նաև դատական ակտերի բողոքարկման իրավունք:

Հատկանշական է, որ հենց այս տրամաբանությունն է դրված դատախազության՝ դատական ակտերի բողոքարկման լիազորության իրականացումը կոնկրետացնող «Դատախազության մասին» ՀՀ օրենքի 28-րդ հոդվածի 6-րդ մասի հիմքում, որի համաձայն. «Օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերի դեմ վճռաբեկ բողոք կարող են բերել միայն գլխավոր դատախազն ու նրա տեղակալները: Ընդ որում, քաղաքացիական կամ վարչական գործով պետական շահերին վերաբերող օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտը գլխավոր դատախազն ու նրա տեղակալները կարող են բողոքարկել անկախ տվյալ գործի քննությանը դատախազության մասնակցությունից»:

Այսպիսով, նույնիսկ գործի քննությանը մասնակցած չլինելու դեպքում դատախազությունը՝ ի դեմս գլխավոր դատախազի և նրա տեղակալների, իրավասու է պետական շահերին վերաբերող օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերը նոր երևան եկած հանգամանքներով վերանայման բողոք ներկայացնել վճռաբեկ դատարան: Հետևաբար, արդարացված կլինի ԲԴՕ նախա-

տեսված նոր երևան եկած հանգամանքներով դատական ակտերի վերանայման բողոք բերելու իրավունք ունեցող անձանց ցանկում առանձին խոսել նաև գլխավոր դատախազի և նրա տեղակալների մասին: Իսկ դրանով կվերանա «Դատախազության մասին» ՀՀ օրենքի և ԲԴՕ միջև հնարավոր աններդաշնակություն առաջանալու հավանականությունը այն դեպքերի համար, երբ գործի քննությանը դատախազությունը մասնակցած չի լինի, այսինքն՝ չի ունենա գործին մասնակցող անձի կարգավիճակ:

Միևնույն ժամանակ, տարակուսանքի տեղիք է տալիս այն հանգամանքը, որ «Դատախազության մասին» ՀՀ օրենքը որևէ կարգավորում չի պարունակում այն հարցի վերաբերյալ, թե ովքեր են իրավասու բողոքարկել պետական շահերին վերաբերող օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերը վերաքննիչ դատարանում: Մինչդեռ ակնհայտ է, որ պետական շահերի պաշտպանության նպատակով կարող է անհրաժեշտ լինել օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերը բողոքարկել ոչ միայն վճռաբեկ, այլև վերաքննիչ դատարան:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը և հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ՀՀ դատախազությունը միասնական համակարգ է, որը ղեկավարում է գլխավոր դատախազը՝ կարծում ենք, որ հիմնավոր կլինի նախատեսել պետական շահերին վերաբերող օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերը նաև վերաքննիչ դատարանում բողոքարկելու հնարավորություն և այն նույնպես վերապահել գլխավոր դատախազին և նրա տեղակալներին:

ԲԴՕ 204.31-րդ հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն. «Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտերի վերանայման բողոք բերելու իրավունք ունեն այն անձինք, ովքեր օրենքի դրույթի սահմանադրականության հարցի վերաբերյալ սահմանադրական դատարանի որոշման ընդունման օրվա դրությամբ ունեցել են այդ իրավունքը «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի պահանջներին (ժամկետներին) համապատասխան իրացնելու հնարավորություն կամ նույն օրենքի 32-րդ հոդվածի 3-րդ կամ 5-րդ կետերի ուժով զրկված են եղել սահմանադրական դատարանում իրենց գործի քննության հնարավորությունից»: Իսկ նույն հոդվածի 3-րդ կետը այդպիսի իրավունք է վերապահում նաև այն անձանց, ովքեր Հայաստանի Հանրապետության մասնակցությամբ գործող մի-

ջազգային դատարանի կողմից համապատասխան դատական ակտի կայացման պահին ունեցել են միջազգային պայմանագրի պահանջներին (ժամկետներին) համապատասխան միջազգային դատարան դիմելու իրավունք:

Թեև նշված դրույթների ձևակերպումները կրում են ընդհանրական բնույթ, այսինքն՝ առաջին տպավորությամբ հավասարապես կիրառելի են և՛ նոր երևան եկած, և՛ նոր հանգամանքներով դատական ակտերը վերանայելիս, այնուամենայնիվ, հիմք ընդունելով այդ նորմերի բովանդակությունը, գտնում ենք, որ տվյալ դեպքում խոսքը կարող է վերաբերել բացառապես նոր հանգամանքների հիմքով դատական ակտերի վերանայմանը: Այլ կերպ ասած՝ նույնիսկ ՔԴՕ 204.31-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ կետերի պահանջներին անձի համապատասխանության դեպքում վերջինս իրավասու չէ ներկայացնելու դատական ակտը նոր երևան եկած հանգամանքներով վերանայելու բողոք:

Միաժամանակ, անհրաժեշտ ենք համարում նկատել, որ քննարկվող դրույթներում առկա իրավակարգավորումները այնքան էլ հաջողված չեն թվում: Մասնավորապես, դրանցում օգտագործված «այն անձինք» արտահայտության տառացի մեկնաբանության դեպքում ստացվում է, որ անձը ՔԴՕ 204.31-րդ հոդվածի 2-րդ կամ 3-րդ կետերի պայմանները բավարարելու դեպքում, անկախ նրանից՝ հանդիսանում է տվյալ գործին մասնակցող անձ, թե՞ ոչ, իրավունք ունի ներկայացնելու դատական ակտը նոր հանգամանքներով վերանայելու բողոք:

Այս իրավիճակը, ըստ էության, հետևանք է այն բանի, որ օրենսդիրը, առանց խորամուխ լինելու հարցի էության մեջ, տառացիորեն վերաբարձրել է ՀՀ Սահմանադրական դատարանի կողմից նոր հանգամանքների վերաբերյալ արտահայտած իրավական դիրքորոշումները, որոնց նպատակը ոչ թե նոր հանգամանքներով դատական ակտերի վերանայում պահանջելու իրավունքի ընձեռումն է անսահմանափակ թվով անձանց, այլ նոր հանգամանքներով դատական ակտերի վերանայման ինստիտուտի արդյունավետության բարձրացումը¹²: Ուստի, հնարավոր խառնաշփոթներից խուսափելու համար արդարացված կլինեին ՔԴՕ 204.31-րդ հոդվածից հանել նշված դրույթները և դրանք համապատասխան փոփոխություններով ամրագրել նոր հանգամանքներն ամրագրող ՔԴՕ 204.33-րդ հոդվածում:

Միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ որոշ երկրներ նոր երևան եկած հանգամանքներով բողոք ներկայացնելու իրավունք են վերապահել նաև այլ սուբյեկտների: Ասվածի օրինակ է հանդիսանում Լիտվայի քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքը, որը վարույթի նորոգում պահանջելու իրավունք է նախատեսել ոչ միայն գործին մասնակցող անձանց, այլև այն անձանց համար, որոնք մասնակից չեն դարձվել գործին, և նրանց իրավունքները խախտվել են օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտով¹³:

Այս կապակցությամբ պետք է նշել, որ մասնագիտական գրականության մեջ ևս հաճախ կարծիքներ են արտահայտվում այն մասին, որ անհրաժեշտ է ընդլայնել նոր երևան եկած հանգամանքներով դատական ակտերի վերանայման բողոք ներկայացնելու իրավունք ունեցող սուբյեկտների շրջանակը՝ դրանում ներառելով նաև գործին մասնակից չդարձած այն անձանց, ում իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ կայացվել է գործն ըստ էության լուծող դատական ակտ:

Այսպես, ռուս դատավարագետ Ս.Ս. Չավրիևը, հիմք ընդունելով այն հանգամանքը, որ այդպիսի իրավունքով նշված անձինք օժտված են հսկողական վարույթում, առաջարկում է դատական պրակտիկայում խնդիրներից խուսափելու համար օրենքում կատարել համապատասխան լրացում¹⁴: Իսկ, օրինակ, Ս.Մ. Ախմեդովը իր դիրքորոշումը հիմնավորում է նրանով, որ գործին մասնակից չդարձված անձանց նոր երևան եկած հանգամանքներով դատական ակտերի վերանայման համար դատարան դիմելու իրավունքի չտրամադրումը չի համապատասխանում «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» կոնվենցիայի այնպիսի հիմնարար սկզբունքին, ինչպիսին է արդար դատաքննության իրավունքը¹⁵:

Իհարկե, նոր երևան եկած հանգամանքներով դատական ակտերի վերանայման վարույթի՝ որպես մարդու խախտված իրավունքները ՀՀ Սահմանադրության 18-րդ և 19-րդ հոդվածներին համապատասխան արդար և արդյունավետ դատաքննությամբ վերականգնելու կարևոր երաշխիքի նշանակությունը պայմանավորված է նաև այն հանգամանքով, թե որքան լայն է դրանից օգտվելու իրավունք ունեցող անձանց շրջանակը: Այդուհանդերձ, ասվածն ինքնին չի կարող հիմք ծառայել՝ գործին մասնակից չդարձած անձանց դրանց շարքում ներառելու համար, և այդ հարցը անհրաժեշտ ենք հա-

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

մարում դիտարկել ամենից առաջ նոր երևան եկած հանգամանքների էության լույսի ներքո:

Կարծում ենք, որ հանգամանքների նոր երևան եկած լինելու հնարավորությունը ուղղակի կախվածության մեջ է գտնվում անձի՝ գործի քննությանը մասնակցությունից, քանի որ հանգամանքները այդպիսին կհամարվեն միայն այն դեպքում, երբ դատական ակտի հիմքում չեն դրվի գործի քննության ժամանակ գործին մասնակցող անձանց և դատարանին անհայտ լինելու ուժով: Նման եզրահանգումը բխում է նաև ՔԴ-Օ 204.32-րդ հոդվածի 1-ին մասի բովանդակությունից, ըստ որի՝ օրենսդիրը նոր երևան եկած է համարում գործի լուծման համար էական նշանակություն ունեցող այն հանգամանքները, որոնք հայտնի չեն եղել և չէին կարող հայտնի լինել գործին մասնակցող անձանց կամ հայտնի են եղել, սակայն նրանց կամքից անկախ պատճառներով չեն ներկայացվել դատարան:

Հետևաբար, գործին մասնակից չդարձվելու պայմաններում անձին նոր երևան եկած հանգամանքներով դատական ակտերի վերանայման բողոք բերելու իրավունքի վերապահումը ընդունելի չի թվում: Այս առումով հատկանշական է, որ ՀՀ վճռաբեկ դատարանը տարբեր գործերով բազմիցս դիրքորոշում է արտահայտել այն մասին, որ գործին մասնակից չդարձված անձանց հայտնի փաստերը որևէ կերպ չեն կարող համարվել նոր երևան եկած հանգամանքներ, իսկ նրանք չունեն այդ հանգամանքների հիմքով բողոք բերելու իրավունք¹⁶:

Բացի այդ, բոլոր այն դեպքերում, երբ դատարանը գործը քննում և լուծում է առանց այն անձանց գործի քննությանը մասնակից դարձնելու, ում իրավունքներին և պարտականություններին վերաբերելու է կայացվելիք դատական ակտը, ապա կարելի է խոսել դատարանի կողմից թույլ տրված դատավարական իրավունքի խախտման մասին: Իսկ, ինչպես գիտենք, նոր երևան եկած հանգամանքներով դատական ակտերի վերանայումը չի կարող ծառայել դատական սխալի վերացմանը: Այդ պատճառով էլ գործող դատավարական օրենսդրությունը, ի ապահովումն յուրաքանչյուրի արդար դատաքննության իրավունքի, գործին մասնակից չդարձած անձանց, ում իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ դատարանը կայացրել է գործն, ըստ էության, լուծող դատական ակտ, վերապահել է նման դատական ակտերի դեմ ոչ թե նոր երևան եկած հանգամանքներով, այլ վերաքն-

նիչ և վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունքով (ՔԴ-Օ 205-րդ և 229-րդ հոդվ.):

Հարկ է նշել, որ նախկին որոշ խորհրդային հանրապետությունների (Լիտվայի, Լատվիայի, Էստոնիայի, Վրաստանի ՍՍՀ և այլն) քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքերը նոր երևան եկած հանգամանքներով դատական ակտերի վերանայման բողոք ներկայացնելու իրավունք էին նախատեսում նաև խորհրդային հանրապետության գերագույն դատարանի նախագահի, նրա տեղակալի, ինչպես նաև ինքնավար մարզի դատարանի նախագահի համար: Ընդ որում, նշված սուբյեկտների համար բողոքարկման ժամկետներ սահմանված չէին¹⁷:

Բնական է, որ ներկայումս այդպիսի կարգավորումներ չեն կարող նախատեսվել ՔԴ-Օ-ում, քանի որ դրանք, մեղմ ասած, համատեղելի չեն լինի քաղաքացիական դատավարությունում հիմնարար նշանակություն ունեցող տնօրինչականության, կողմերի մրցակցության և իրավահավասարության սկզբունքների հետ:

Այսպիսով, կարելի է եզրակացնել, որ նոր երևան եկած հանգամանքներով դատական ակտերի վերանայման վարույթը նախաձեռնելու իրավունքով օժտված են գործին մասնակցող անձինք, նրանց իրավահաջորդները, եթե վիճելի կամ դատական ակտով հաստատված իրավահարաբերությունը թույլ է տալիս իրավահաջորդություն, ինչպես նաև գլխավոր դատախազը և նրա տեղակալները՝ օրենքով նախատեսված դեպքերում:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ առաջարկում ենք ՔԴ-Օ 204.31-րդ հոդվածը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«1. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման բողոք ներկայացնելու իրավունք ունեն՝

1) գործին մասնակցող անձինք և նրանց իրավահաջորդները, եթե վիճելի կամ դատական ակտով հաստատված իրավահարաբերությունը թույլ է տալիս իրավահաջորդություն,

2) գլխավոր դատախազը և նրա տեղակալը՝ օրենքով նախատեսված դեպքերում»:

- ¹ Ընդունվել է 17.06.1998թ.: Տե՛ս ՀՀՊՏ 1998.09.09/20(53):
- ² Տե՛ս Гражданский процесс: Учебник. 3-е изд., перераб. и доп. / Под ред. М. . Треушникова. М.: Издательский Дом «Городец», 2010, С. 91:
- ³ Տե՛ս Исаенкова О.В., Демичев А.А. Гражданское процессуальное право России: учебник /Под. ред. О.В. Исаенковой. – М.: Норма, 2009, С. 93.
- ⁴ Տե՛ս Авдюков М.Г. и др. Советский гражданский процесс – М., Изд-во Московского университета, 1964, С. 49-50.
- ⁵ Տե՛ս Караваева Е.В. Вопросы апелляционного производства в гражданском процессе. Дис. ... канд. юрид. наук – Саратов, 2005, С. 110.
- ⁶ Ընդունվել է 05.07.1995թ.: Տե՛ս ՀՀՊՏ 2005.12.05/Հատուկ թղթարկում Հոդ. 1426:
- ⁷ Տե՛ս Новик-Качан М.Ю. Надзорное производство в гражданском процессе. Дис. ... канд. юрид. наук – Москва, 2005, С. 73.
- ⁸ Տե՛ս Гражданский процесс. Учебник /Под. ред. В.А. Мусина, Н.А. Чечиной, Д.М. Чечота. – М.: «ПРОСПЕ Т», 1997, С. 92.
- ⁹ Տե՛ս Советский гражданский процесс: Учебник / Под ред. М. . Треушникова. – М.: Изд-во МГУ, 1989, С. 85, տե՛ս Власов А.А. Гражданский процесс: учебник для бакалавров /А.А. Власов. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Изд-во «Юрайт», 2012, С. 122.
- ¹⁰ Ընդունվել է 22.02.2007թ.: Տե՛ս ՀՀՊՏ 2007.04.11/19(543) Հոդ. 455:
- ¹¹ Տե՛ս Պետրոսյան Ռ.Գ., Հայաստանի քաղաքացիական դատավարություն (իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ. Գ.Հ. Գևորգյանի խմբագրությամբ): - Երրորդ հրատարակություն - Եր.: Երևանի համալսարանի հրատ., 2007, էջ 229:
- ¹² Տե՛ս ՀՀ սահմանադրական դատարանի 2008 թվականի ապրիլի 15-ի թիվ ՍԳՈ-751 որոշումը (ՀՀՊՏ 2008.04.30/25(615) Հոդ. 401) և 2009 թվականի հոկտեմբերի 13-ի թիվ ՍԳՈ-833 որոշումը (ՀՀՊՏ 2009.10.21/53(719) Հոդ. 1168):
- ¹³ Տե՛ս Борисова Е.А. Теоретические проблемы проверки судебных актов в российском гражданском, арбитражном процессах. Дис. ... док. юрид. наук - Москва, 2005, С. 81-82.
- ¹⁴ Տե՛ս Завриев С.С. Пересмотр по вновь открывшимся обстоятельствам решений, определений, постановлений президиума суда надзорной инстанции, вступивших в законную силу, в гражданском процессе. Дис. ... канд. юрид. наук – Москва, 2008, С. 89-90.
- ¹⁵ Տե՛ս Ахмедов С.М. Производство по пересмотру судебных актов по вновь открывшимся обстоятельствам в системе пересмотра судебных актов в арбитражном процессе. Дис. ... канд. юрид. наук – Москва, 2008, С. 166.
- ¹⁶ Տե՛ս, օրինակ, ՀՀ վճարել դատարանի թիվ 3-1206 (ՎԴ) քաղաքացիական գործով 2007 թվականի օգոստոսի 1-ի և թիվ 3-1293 քաղաքացիական գործով 2007 թվականի հոկտեմբերի 10-ի որոշումները:
- ¹⁷ Տե՛ս Воложанин В.П. и др. Советский гражданский процесс. - М., Изд-во «Юрид. С 56 лит.», 1978, С. 341.

РЕЗЮМЕ

Субъекты имеющие право на подачу жалобы о пересмотре судебных актов по вновь открывшимся обстоятельствам в гражданском процессе

Данная работа посвящена исследованию и анализу проблем, касающихся субъектов, имеющих право подать жалобу на пересмотр судебных актов по вновь открывшимся обстоятельствам.

Основываясь на действующем законодательстве РА, правоприменительной практике и международном опыте, в работе конкретизирован круг лиц, которые имеют право подать жалобу на пересмотр судебных актов по вновь открывшимся обстоятельствам. В частности, в работе обосновано, что лица не привлеченные к делу, не должны иметь право предъявить жалобу на пересмотр судебных актов по вновь открывшимся обстоятельствам, потому что это противоречит сущности обсуждаемого производства.

В результате автор пришел к выводу, что правом инициировать производство по пересмотру судебных актов по вновь открывшимся обстоятельствам наделены лица, участвующие в деле, их правопреемники, если спорное или установленное решением правоотношение позволяет правопреемство, а также в установленных законом случаях генеральный прокурор и его заместители.

SUMMARY

The subjects for appealing judicial acts on the ground of newly emerged circumstances in Civil Procedure

The following research is dedicated to the examination and analysis of the core matters concerning the subjects for appealing judicial acts on the ground of newly emerged circumstances in Civil Procedure.

According to the analysis of current Procedural legislation of RA, international legal practice the subjects who have the right to bring appeals on the ground of newly emerged circumstances have been clarified. Particularly, it was substantiated that a person not involved in the case should not have the right for appealing on the ground of newly emerged circumstance as it will contradict to the essence of the above discussed procedure.

As a result, the author came to a conclusion that subjects who are authorized to bring appeals on the ground of newly emerged circumstances are persons involved in the case, their successors if by the disputable or judicial act the succession is permitted, as well as the General Prosecutor and his deputies in the cases substituted by the law.